

Filmový štáb

25fps.cz/2007/filmovy-stab/

admin

25. září 2007

ROZBOR: *Filmový štáb* – LUKÁŠ MASNER –

Film je syntetickým druhem umění, složeným z několika uměleckých, ale i technických profesí a činností (dramatické umění, výtvarné, hudební umění apod.). Jen opravdu výjimečně je film dílem pouze jednoho člověka. Většinou se jedná o kolektivní výtvar řady lidí z nejrůznějších oborů, kteří vstupují v určité fázi do procesu natáčení. Filmový štáb má pevnou hierarchii, jež je nesmírně důležitá kvůli plynulé realizaci, ale i komunikaci mezi jednotlivými složkami a štáby. Natáčení filmu je poměrně zdlouhavý a technicky náročný proces, takže přesná synchronizace a sdílení jednotné představy jsou pro vznik kvalitního filmového díla nezbytné. Umělecká vize by měla být v souladu s ryze ekonomickým faktorem (jednotlivé scény musí být v daných podmínkách realizovatelné), což vyžaduje obousměrnou komunikaci mezi režisérem a producenty nebo odborníky v konkrétním oboru (speciální efekty, stavba dekorací...). Film je v tomto ohledu mnohem více než jiné druhy umělecké činnosti svazován kompromisy a finančním zázemím, na druhé straně je velmi otevřený vkladu a přínosu ze strany dalších umělců a pracovníků – svébytný pohled kameramana, hudebního skladatele nebo střiháče.

Proces filmování lze rozdělit do tří částí – *preprodukce* (též *přípravná fáze*), samotné *natáčení* a *postprodukce*. *Preprodukce* zahrnuje psaní scénáře, sestavování filmového štábu, hereckého obsazení, výběr lokací, ale i shánění peněz na realizaci, výroba dekorací, herecké zkoušky apod. *Natáčení* je vlastní realizace scénáře, záznam obrazu a zvuku na filmový nosič. *Postprodukce* zahrnuje především střih natočeného materiálu, nasazení hudebního doprovodu, výsledný mix zvuku atd. Některé profese jsou spjaté pouze s určitou fází (práce střiháče se řadí k *postprodukcí*, casting pro změnu k *preprodukcí*), nicméně řada činností prochází napříč celým natáčecím procesem – především úloha režiséra, který dohlíží na všechny přípravné i dokončovací práce.

Základní profese filmového štábu

Stručný výčet základních profesí, které jsou přítomny ve filmovém štábu, se omezuje výhradně na hraný film. Pochopitelně absentuje několik odvětví, které jsou se vznikem filmu sice neodmyslitelně spjata (masky, vizuální efekty, kostýmy atd.), ale jejich charakteristika je buď natolik zřejmá nebo obsáhla, že by bylo vhodné věnovat se jí samostatně.

Režisér zodpovídá za kvality filmového díla. Film je de facto odrazem jeho vnímání, způsobu, jakým chápe příběh, téma, ale i dílčí motivy a poetiku předlohy. Úkolem režiséra je sjednotit veškeré výrazové prostředky filmu ve prospěch vyprávění a jeho myšlenky. Režisérovi podléhá většina uměleckých profesí. Úzce spolupracuje s herci, usměrňuje jejich výkony a hledá optimální způsob zachycení akce. V přípravné fázi režisér komunikuje s řadou odborníků na konkrétní problematiku – společně s výtvarníkem, architektem, kameramanem či hudebním skladatelem se snaží najít koncepci, která by odpovídala jeho uměleckému záměru.

Pomocný režisér obvykle vede natáčení scén s vedlejšími postavami, případně komparzní scény a ilustrativní záběry (prostřihy na krajinu, záběry města atd.). *Druhý štáb* (tzv. *Second Unit*) se specializuje na natáčení akčních scén a trikových záběrů. Jedná se o samostatný štáb, který má vlastní členy (včetně režiséra a kameramana).

Asistent režie – velmi důležitá, ale poněkud podceňovaná profese. *Asistent režie* vybírá herce pro komparzní a menší role. Jeho úkolem je řídit průběh filmování v organizačním smyslu – koordinuje jednotlivé štáby, tlumočí režisérovy pokyny a zajišťuje bezproblémový chod natáčení. Umožňuje, aby se režisér mohl věnovat výhradně tvůrčí, umělecké činnosti.

Scénárista – autor literárního scénáře (původního nebo adaptace). Scénář obsahuje kompletní děj, dialogy, charakteristiky postav a prostředí, zatímco technický scénář je v podstatě přetlumočením do filmové řeči. Udává počet záběrů, jejich velikosti, údaje o prostředí (exteriér, interiér), časové určení (noc, den), ale i způsoby snímání (jízda, ruční kamera) atd. Záleží na charakteru scénáře a režisérovi – na způsobu, jakým k psanému textu přistoupí. Režisér buď může scénář pietně dodržovat a respektovat (*železný scénář*), nebo vycházet pouze z ústřední premisy a tu doplnit o improvizaci a postupné rozvíjení načrtnutých motivů a témat (*volný typ scénáře*).

Dramaturg – hledá vhodné náměty, sleduje a koriguje vznik literárního scénáře. Dramaturg musí mít neobyčejné znalosti a cit pro teorii dramatického díla. Za jeho hlavní zásluhy je považováno především udržení optimálního filmového tvaru, odhad potenciálu díla a nalezení přesné a logické výstavby příběhu.

Producent – výrobce filmu. Vkládá do realizace určitý kapitál, případně hledá spoluproducenty a sponzory, kteří jsou ochotni jakýmkoliv způsobem investovat do filmu. Vzhledem k tomu, že veškerá finanční rizika spočívají právě na producentovi, vyhrazuje si často plnou kontrolu nad konečnou podobou filmu. Z tohoto důvodu bývá řada režisérů zároveň i producenty, kteří spolufinancují vlastní projekty a mají tak dohled nad uměleckými kvalitami výsledného díla.

Produkční (též vedoucí výpravy) – řídí výrobní štáb a zajišťuje kompletní proces výroby. Dohlíží na finanční záštitu nad dílem, spolu s režisérem vymýšlí natáčecí plán tak, aby se dosáhlo ekonomické i tvůrčí rovnováhy a efektivity během realizace. Na bedrech produkčního leží i zodpovědnost za přítomnost všech osob, rekvizit a prostředků, které jsou daný den bezpodmínečně nutné k natáčení.

Výprava – název pro souhrn činností souvisejících s výrobou filmu – *kostýmy, rekvizity, masky*.

Výtvarník – navrhuje výtvarnou podobu filmu. Po dohodě s režisérem určuje vizuální řešení kostýmů, architektury nebo rekvizit. Důležité je, aby měl film celistvou, stylově jednotnou podobu a všechny prvky ladily s dominantní poetikou díla.

Kameraman je zodpovědný za obrazovou stránku filmu. Vizuální kvality sice vycházejí z režisérovy představ, ale kameraman je nucen realizovat tyto pokyny s technickou i estetickou grácií. Během natáčení je potřeba, aby všechny záběry odpovídaly určitým pravidlům montáže – tzn. dodržet pravidlo osy, jednotu osvětlení a pohybu. Kameraman s režisérem rozhodují o způsobu snímání, barevném řešení scény, velikostech a úhlech záběru. Společně pak kontrolují denní práce a kvalitu natočeného materiálu. V přípravné fázi vybírají lokace, jež odpovídají režisérovy představám a zároveň splňují i technické předpoklady pro práci s kamerou, nasvícení scény apod. Kameraman má několik asistentů, kteří mají na starosti především technické aspekty profese (*zakládání filmu, ostření, švenkování...*). Kamerové oddělení je vzhledem k šíři technického zázemí poměrně rozsáhlé. Krom jiného do něj patří i tzv. *grip* – specializuje se na techniku pro pohyb kamery (jízda, jeřáby) a nejrůznější světelná zařízení a doplňky (světelné odrazky, barevné fólie, filtry atd.)

Švenkr – první z asistentů kamery. Po dohodě s kameramanem se stará výhradně o pohyb kamery a o dodržování kompozice. Někteří kameramani jsou – kvůli větší kontrole nad výsledkem – zároveň i *švenkry* (např. **Robert Richardson** – *JFK, Kill Bill*).

Ostříč – druhý asistent kamery. Jeho úkolem je ovládat optiku kamery, hlídat ostrost a provádět přeostrování během záběru.

Osvětlovač má na starosti osvětlení scény. Podle kameramanových představ nastavuje zdroj, intenzitu a směr světla.

Střihač – ačkoliv jeho práce patří do fáze *postprodukční*, spolupracuje střihač s režisérem již během *natáčení* – provádí sestřih denních prací, případně první (hrubý) střih natočených scén. Při finálním střihu pak musí dbát zejména na logické a technicky přesné spojení záběrů a jejich zakomponování do myšlenkově i stylově vyváženého celku.

Režisér **Steven Spielberg** si obvykle bere svého střihače (**Michael Kahn**) přímo na natáčení, kde spolu diskutují o potenciálu a technických parametrech natáčených záběrů. Takto předem promyšlená struktura díla má hned několik předností: režisér točí víceméně jen záběry, které bude bezpodmínečně potřebovat, a má přehled o tom, jak budou na sebe konkrétní scény stříhově navazovat.

Skript – neopomenutelnou funkci během *natáčení* má skriptka, která zaznamenává veškeré dění na scéně včetně rozmístění rekvizit, hereckého pohybu a drobných detailů, aby se tak předešlo logickým chybám (kupříkladu – když má postava v jednom záběru sklenici s vodou v pravé ruce, nemůže jí v navazujícím záběru svírat v ruce levé). Dobrý a

vnímavý *skript* je nesmírně důležitý, neboť se většina scén točí na přeskáčku, takže navazující záběry nesmí obsahovat žádné viditelné nedostatky. Další povinností *skriptu* je sepsat dialogovou listinu, která slouží při nahrávání postsynchronů a tvorbě titulků pro filmové kopie určené pro zahraničí.

Klapka – osoba, která úzce spolupracuje se *skriptem*. Před každým záběrem umístí před kameru a snímáný objekt klapku, na níž jsou napsány údaje o natáčení (číslo záběru, číslo jetí, atd.). Informace jsou důležité pro pozdější synchronizaci obrazu a zvuku. Současně slouží i pro rychlejší vyhledávání použitelných záběrů.

Hudební skladatel do projektu vstupuje obvykle během finálního či hrubého sestřihu. Někdy však komponuje ještě před začátkem natáčení, kdy je ovlivněn režisérovou představou o filmu nebo atmosférou příběhu tak, jak je zaznamenán ve scénáři. **Ennio Morricone** často skládal hudbu, podle které se později stříhal natočený materiál a která byla i zdrojem inspirace pro herce (*Tenkrát v Americe* – 1984). Jelikož část režisérů nevládne hudebním jazykem, bývá nahrubo sestřižený film zpravidla doplněn o tzv. *temptrack* (dočasný hudební doprovod sestavený z již použité, často filmové hudby). *Temptrack* má skladateli konkrétněji přiblížit představu o charakteru *soundtracku*. Většina dlouholetých spolupracovníků (**Steven Spielberg** – **John Williams**) však tento postup ignoruje a vyhýbá se tak zbytečnému a svazujícímu „kopírování“ stylu a nálady starších kompozic.

Zvukař – podílí se na ozvučení filmu, zodpovídá za kvalitu kontaktního zvuku a postsynchronů, navrhuje design ruchů a komplexní zvukové plochy. Jeho úkolem je i výsledný mix všech zvukových stop.

Internetové odkazy:

http://en.wikipedia.org/wiki/Film_crew

Doporučená literatura:

BERNARD, Jan – FRÝDLOVÁ, Pavla. *Malý labyrint filmu*. Albatros Praha 1988.

zdroj obrázku:

<http://img5.allocine.fr/acmedia/medias/nmedia/18/35/46/97/18742761.jpg>